

A Behálózva és A képlet szerzője

BARABÁSI
ALBERT-LÁSZLÓ
VILLANÁSOK

A JÖVŐ
KISZÁMÍTHATÓ

Opkn Books

1.

A VILÁG LEGJOBB TESTŐREI

Ha minden jól megy, mire a könyv végére ér, ön is eljut a felismerésig, hogy akármilyen spontán embernek gondolta magát, valójában sokkal kiszámíthatóbb, mintsem hajlandó lenne beismerni. Ezzel persze egyáltalán nincs egyedül. Az én reakcióimat éppen olyan könnyű megjósolni, mint bárki máséit a környezetemben. Az emberek kiszámíthatóságát meghatározni hivatott algoritmusainkat több millió emberen teszteltük, és mindössze egyetlen ember esetében vallottunk kudarcot. Az illetőt Haszan Elahinak hívják.

Szinte tapintani lehetett a feszültséget a levegőben. Ez tűnt fel Haszannak, amikor végigfuttatta tekintetét azon a mintegy ötven külföldi beutazón, akiket a detroiti Metropolitan repülőtéren feltartóztatott a Bevándorlási Hivatal. „Látszott rajtuk, hogy először járnak Amerikában, és hogy mindannyian rettegnek – emlékezik vissza. – Nem értettem, hogy én mit keresek közöttük.”

Haszannak, akinek útlevelét szinte könyvvastagságúra kellett bővíteni, hogy az utazásai során kapott összes vízum és pecsét beleférjen, volt némi tapasztalata a beutazás rendjéről.

Tudta például, hogy az Egyesült Államok polgárait hazaérkezésükkor nem állítják félre. Pontosabban csak kivételes esetben. Félelménél erősebb volt a kíváncsisága, megpróbált hát szóba elegyedni az örökkel, de rövidesen rájött, hogy azok ugyanolyan zavarban vannak, mint ő maga. Végül egy szürke öltönyös férfi lépett oda hozzá, és bemutatkozás helyett szárazon csak ennyit közölt vele:

– Idősebbnek gondoltam.

A férfi az ötvenes évei közepén járhatott. Haszan annyira esetlennek érezte ezt az üdvözlést, hogy automatikusan valami frappáns és könnyed válasszal próbálta csökkenteni a feszültséget:

– Igyekszem olyan gyorsan öregedni, amennyire csak lehetséges.

Nem jött be. Sem a hely, sem az idő nem volt alkalmas a tréfálkozásra. Úgy döntött hát, hogy egyenesen rákérdez:

– Megmondaná, mi ez az egész?

A férfi érzéketlenül bámult rá, keresgélte kicsit a szavakat, majd megvonta a vállát, és szenttelen hangon így szólt:

– Itt éppenséggel önnek lenne magyarázkodnivalója.

Mindez 2002. június 19-én történt. Haszan Elahi harminckét éves médiainstalláció-művész éppen egy embert próbáló hathetes útról tartott hazafelé. A floridai Tampából indult, onnan Detroitba repült, majd Amszterdam, Lisszabon és Párizs érintésével a szenegáli Dakarba érkezett. Tíz nappal később, egy negyvennyolc órás autóbuszutat követően érte el Mali fővárosát, Bamakót, ahonnan aztán Elefántcsontpartra utazott. Ott felkereste Afrika legnagyobb, háromezer hívő befogadására alkalmas katedrálisát – egy olyan országban, ahol a keresztények száma alig éri el a negyvenezret –, majd május 28-án az ország déli partján fekvő nagy kikötővárosba,

Abidjanba érkezett. Ekkorra jócskán elfáradt. „Nyugat-Afrika nagyon sokat kivesz az emberből, és próbára teszi a türelmét is” – mondja. Amikor aztán egy vihar során a szállodaszoba mennyezete is beomlott, úgy érezte, ideje odébbállni. Visszarepült Dakarba, de egy nappal később már ismét buszon ült Bissau-Guinea fővárosa, Bissau felé. Még két határt szelt át, majd vörös tincseket fonatott festett szőke hajába, mielőtt újból megérkezett volna Szenegálba. További hat napjába került befejezni a dakari biennáléra szánt művészi installációját, ezután visszatért Párizsba, ahonnan vonattal Strasbourgba utazott, majd átsétált a német határon, és Karlsruheban megnézett egy digitális kollekciójáról híres múzeumot, Kasselben beugrott a Documenta kiállításra, Hannoverből pedig a Portugália déli csücskén fekvő Faro üdülőhelyre repült. Két napot töltött a tengerparton, végül a lisszaboni repülőtéren átaludt éjszaka után a reggeli géppel hazarepült az Egyesült Államokba. Haszan tehát most dús illatokat eregetve, hajában vörös rasztatincsekkel a michigani Detroit egyik szűk kihallgatóhelyiségében próbált értelmes választ adni egy szürke öltönyös férfi értelmes kérdésére:

– Merre járt?

Hol is kezdje? Gondolta, nem bonyolítja túl a dolgot.

– Éppen Amszterdamból jövök.

– És előtte? – jött a következő kérdés.

– Faróban voltam, a tengerparton.

Haszan lépésről lépésre visszafelé felgöngyölitette saját útját, amíg el nem érkezett Dakarba.

– Hát az meg hol van? – érdeklődött a férfi. Haszan ránézett az erezett, L alakú faasztal fölött, és meggyőződött róla, hogy szó sincs keresztkérdésről vagy tréfálkozásról – kihallgatójának valóban fogalma sincs, merre lehet Dakar.

„Még mindig nem tudtam ugyan, miről van szó, de valahonnan úgy sejtettem, a terrorizmussal kapcsolatos. Én pedig afféle gyanúsított vagyok itt, és egy hatósági személlyel állok szemben” – emlékszik vissza. Természetesen nem őrzönghet, és nem hülyézheti le a tisztviselőt, amiért nem hallott még Nyugat-Afrika legnagyobb városáról. Akármennyire szeretné, nem mondhatja ki. Higgadtnak és profinak kell maradnia.

Így tehát Haszan ujjá begyével lerajzolta Afrika képzeletbeli térképét az asztalra. Rábökött a láthatatlan nyugati csücskére, és elmagyarázta, hogy Dakar valamikor a rabszolga-kereskedelem egyik központja volt.

– Élnek ott muzulmánok is? – hangzott a következő kérdés.

– Igen, nagyjából a lakosság 95%-a – felelte Haszan, alig észrevehető gúnyal a hangjában.

– Kikkel találkozott ezeken a helyeken?

– Más művészekkel, tudja, olyanokkal, akik a művészsakmában dolgoznak, azonkívül írókkal, újságírókkal – felelte Haszan. Majd aprólékosan beszámolt róla, milyen is a művészet.

– Na és miféle művészettel foglalkozik?

Erre megint csak nem volt könnyű felelni. Haszan művész ugyan, de nem az a fajta, akinek a munkáit a nappaliban szokás kiaggatni. Művei nem annyira esztétikai célokat szolgálnak, mint inkább tele vannak gondolatokkal, szellemes és néha csípős hangnemben kommentálják a világot. Dakari installációja például egy négyméteres, bambuszbotokból álló távközlési torony volt, tetején tévéantennával. Négy neonlámpa kékes fénnel világította meg a termet, miközben egy hangszóróból értelmetlen zaj sistergett. A kívülállónak mindez nem sokat jelentett. Pedig minden elemének megvolt a maga értelme.

Amikor Haszan Szenegálba érkezett, lefelől az tűnt fel neki, hogy mennyire kék minden. „Különösen, amikor az óceán partján áll az ember, egészen fantasztikusan kék a víz és az ég” – idézi fel. Ezért kerültek bele installációjába a kék neonlámpák. A másik észrevétele az volt, hogy a szenegáliak sziszegéssel jeleznek egymásnak. Rejtélyes módon még fél-saroknyi távolságból is pontosan tudják, ki sziszegett rájuk. Ezzel a hangfelvétellel tehát lényegében azt akarta kideríteni, mit szólnak a szenegáliak, ha egy műtárgy sziszeg nekik.

Haszan nagyokat derülve idézi fel, amikor a kihallgató azt kérte tőle, magyarázza meg a művészetét. „A többi művésznek sem könnyű elmesélni – mondja nagy derültséggel –, hát még egy hatósági embernek.” Miután a Szenegálban kiállított műtárgy többé-kevésbé afféle szobor volt, szobrásznak mondta magát, de nem nagyon részletezte a dolgot, mert biztos volt benne, hogy ha a médiainstallációkat említené, csak még jobban összezavarna mindent.

A következő kérdés váratlanul érte:

– Van önnek egy raktárhelyisége az egyetem közelében?

– Van bizony – bólintott Haszan. Azóta bérlő, hogy Tampába költözött, és a University of South Floridán kezdett tanítani.

– Mit tart benne?

– Téli ruhákat, amikre Floridában nincs szükségem, meg bútorokat, amelyek nem férnek be az icipici lakásomba. Ezenkívül mindenféle kidobott holmit, mert tudja, megszállott gyűjtő vagyok. Szóval egy csomó limlomot.

– Robbanóanyag nincs köztük? – kérdezte ekkor a hivatalnok, kissé zavarban, gyanakvó tekintettel.

– Biztos vagyok benne, hogy robbanóanyag nincs – felelte Haszan.